

การศึกษาบทบาทและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

A STUDY OF THE ROLES AND DESIRABLE QUALIFICATION CHARACTERISTICS OF CINEMATOGRAPHERS IN THE THAI FILM INDUSTRY

อธิป เตชะพงศ์ / ATHIP TECHAPONGSATORN

ภาควิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CINEMA AND DIGITAL MEDIA DEPARTMENT, COLLEGE OF SOCIAL COMMUNICATION INNOVATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

อภิเชฐ กำภู ณ อยุธยา / APICHET KAMBHU NA AYUDHAYA

ภาควิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CINEMA AND DIGITAL MEDIA DEPARTMENT, COLLEGE OF SOCIAL COMMUNICATION INNOVATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

Received: October 4, 2022

Revised: June 1, 2023

Accepted: June 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยการศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรผู้สร้างสรรคงานภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลในประเทศที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการผลิตภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันทั้งสิ้น 243 คน ส่วนที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มผู้กำกับ ผู้กำกับภาพ และผู้อำนวยการสร้างทั้งสิ้น 8 คน เพื่อศึกษาในรายละเอียดเชิงลึกของบทบาทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้กำกับภาพมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบอยู่ในทุกกระบวนการของการผลิตทำภาพยนตร์ ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาและทำความเข้าใจบทภาพยนตร์ การถ่ายภาพและการเล่าเรื่องด้วยภาพให้สื่อสารตามวัตถุประสงค์ของผู้กำกับ การให้ข้อเสนอแนะในด้านการตัดต่อและการปรับแก้สีไปจนถึงส่วนลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพ จะประกอบไปด้วยทักษะ 2 ประเภท คือ ทักษะหลัก (Hard skills) ประกอบด้วย (1) ความรู้ด้านภาพยนตร์และภาษาภาพยนตร์ (2) ความรู้และทักษะการถ่ายภาพยนตร์ (3) ความรู้ทางศิลปะ (4) การรู้จักภาพยนตร์ที่แตกต่างหลากหลาย (5) ความรู้และคุณลักษณะเฉพาะทางที่สอดคล้องกับองค์กรของงาน และทักษะรอง (Soft skills) ประกอบด้วย (1) ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (2) ทักษะการคาดเดาความคิดและความต้องการของผู้อื่น (3) ทักษะการบริหารจัดการและการวางแผนงาน (4) ทักษะการทำงานเป็นทีม (5) ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (6) ทักษะการคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ : บทบาท, ลักษณะอันพึงประสงค์, ผู้กำกับภาพ, ภาพยนตร์ไทย

Abstract

This study aimed to examine the roles and desirable qualification characteristics of cinematographers in the Thai film industry. It employed a quantitative survey, using a 5-rating scale questionnaire as a tool for collecting data from 243 participants who were film and video creators. It also used qualitative in-depth interviews for collecting data from 8 key informants including directors, cinematographers, and producers.

The findings indicated that cinematographers played a key role and had responsibilities in every process of filmmaking from studying and understanding the scripts, cinematography, and visual storytelling for the director's goals, to suggestions on story editing, and color correction. The desirable qualification characteristics of cinematographers consisted of hard skills and soft skills. The hard skills were (1) film knowledge and cinematic language, (2) knowledge and cinematography skills, (3) artistic knowledge, (4) knowing a wide range of movies, and (5) specialized knowledge and skills. The soft skills were (1) interpersonal communication skills, (2) speculation of needs and understanding of the needs of others, (3) management and planning skills, (4) teamwork skills, (5) problem-solving skills, and (6) creativity skills.

Keywords: Role, Characteristic Cinematographer, Director of Photography, Thai Film

บทนำ

ภาพยนตร์ได้ชื่อว่าเป็นศิลปะแขนงที่เจ็ด ที่รวมเอาองค์ความรู้จากศิลปะต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน อาทิเช่น วรรณศิลป์ ดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การแสดง ดังนั้นนักวิชาการบางท่านจึงมองว่า ภาพยนตร์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในอารยประเทศ (บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา, 2552) ภาพยนตร์และสื่อบันเทิงถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อกลางในการส่งต่อวัฒนธรรมให้แพร่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลก ทุกครั้งที่ใครก็ตามเริ่มศึกษาภาพยนตร์ในฐานะงานศิลปะที่ถูกใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ความคิด ทศนคติ และความงาม องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คืองานด้านการถ่ายภาพ จนมักจะมีคนกล่าวอ้างอยู่เป็นประจำว่า ภาพยนตร์เล่าเรื่องหรือสื่อความหมายด้วยภาพ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ภาพยนตร์ยังถ่ายทอดความหมายด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ หลายอย่างไม่เฉพาะแต่ด้านการถ่ายภาพเท่านั้น แต่ยังใช้เสียง ดนตรี บทสนทนา บทภาพยนตร์ เสื้อผ้า สถานที่ หรือแม้กระทั่งการแสดงด้วย แต่แน่นอนว่าในบรรดาองค์ประกอบของภาพยนตร์ทั้งหมด “การถ่ายภาพ” ยังคงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

ภาพยนตร์นั้นจัดเป็นงานศิลปะร่วม (Collaborative Art) ที่เชื่อมโยงศิลปะหลากหลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน และต้องอาศัยบุคลากรมากมายทำงานร่วมกันอย่างสอดประสานกัน

ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับ นักแสดง ผู้กำกับภาพ นักเขียนบท นักออกแบบเครื่องแต่งกาย นักออกแบบฉาก นักออกแบบแสง นักออกแบบเสียง เป็นต้น (นพดล อินทร์จันทร์, 2557) การสร้างสรรค์ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งมักจะจำแนกงานออกเป็น 3 ส่วนงานใหญ่ ๆ ได้แก่ ผู้กำกับ หรือผู้กำกับการแสดง ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการเล่าเรื่องและการแสดง หรือการถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ให้สื่อสารไปถึงผู้ชม และจะเป็นผู้ควบคุมองค์ประกอบโดยรวมของภาพยนตร์ทั้งเรื่องโดยจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางการนำเสนอ ผู้กำกับศิลปะจะทำหน้าที่ควบคุมฝ่ายงานสร้างสรรค์ด้านศิลปะทั้งหมดของภาพยนตร์ และหน้าที่สำคัญสุดท้ายคือ ผู้กำกับภาพ นักวิจารณ์ภาพยนตร์อย่าง ประวิทย์ แต่งอักษร (2551) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ผู้กำกับที่ยิ่งใหญ่ย่อมจะต้องการคนถ่ายภาพที่เป็นศิลปิน ไม่ใช่เพียงแค่ช่างเทคนิค และผู้กำกับภาพ จะเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบภาพ มุมกล้อง และการเลือกใช้เลนส์ เพื่อสร้างสรรค์องค์ประกอบภาพให้สื่อสาร สื่อความหมาย สวยงาม และตรงตามความต้องการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์

นอกเหนือจากความสามารถและทักษะในการถ่ายภาพและสร้างสรรค์ภาพที่จะเป็นประเด็นสำคัญในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะมารับหน้าที่เป็นผู้กำกับภาพในภาพยนตร์แต่ละเรื่องของทั้งผู้กำกับภาพยนตร์และผู้อำนวยความสะดวกแล้ว ยังมีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ อีกหรือไม่

ที่จะถูกใช้เป็นประเด็นในการพิจารณาเลือกใช้ผู้กำกับภาพเพื่อมาร่วมงานสร้างสรรค์ภาพยนตร์หรือสื่อภาพเคลื่อนไหว (Moving image media) อื่น ๆ ขณะที่ David Landau (2015) ได้ให้ความเห็นต่อคำถามนี้ไว้ว่า ทักษะด้านการจัดการทีมงานในกองถ่ายภาพยนตร์ เป็นหน้าที่สำคัญอีกอย่างของผู้กำกับภาพที่จะต้องสื่อสารกับผู้ออกแบบแสง เพื่อให้จัดแสงออกมาได้ถูกต้องตามความต้องการในการสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก บอกเล่าเรื่องราวที่ถูกเขียนไว้ในบทภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม การทำงานของผู้กำกับภาพไม่ได้มีแค่นั้นขั้นตอนการถ่ายทำภาพยนตร์ (Production) เท่านั้น Brain Brown (2017) กล่าวว่าในขั้นตอนการเตรียมการถ่ายทำภาพยนตร์ (Pre-Production) ผู้กำกับภาพก็มีหน้าที่ต้องเลือกอุปกรณ์กล้อง อุปกรณ์แสง เช่น โคมไฟชนิดต่าง ๆ อุปกรณ์กรองแสง และอุปกรณ์ในการควบคุมแสง ให้สอดคล้องกับภาพที่ผู้กำกับต้องการ และตัดสินใจเลือกใช้อุปกรณ์ให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ผู้อำนวยการสร้างจัดสรรไว้ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ผู้กำกับภาพมีขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบที่ค่อนข้างกว้าง ตั้งแต่ขั้นตอนเตรียมการก่อนการถ่ายทำ ไปจนถึงขั้นตอนหลังการถ่ายทำ ที่จะต้องควบคุมปัจจัยในการผลิตหลาย ๆ อย่าง ต้องรักษาสมดุลระหว่างสุนทรียะทางด้านภาพเพื่อช่วยในการเล่าเรื่องให้กับภาพยนตร์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องทำให้อยู่ภายใต้งบประมาณและเวลาที่ผู้อำนวยการสร้างกำหนดให้

เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกเหนือจากด้านทักษะหลัก (Hard skill) ที่จำเป็นต่อการทำงานด้านภาพยนตร์แล้ว ในด้านทักษะรอง (Soft skill) ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน จากการศึกษาบทบาทและทัศนคติต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ฝึกนักแสดงภาพยนตร์ ของ ปรวัน แพทยานนท์ (2560) ที่กล่าวว่า การมีจิตวิทยาในการพูด (ทักษะการสื่อสาร) เป็นทักษะหลักที่จำเป็นมากของผู้ฝึกนักแสดงภาพยนตร์ไทย

เช่นเดียวกับการศึกษาของ นพดล อินทร์จันทร์ (2558) ในการศึกษาบทบาทและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับศิลป์ในภาพยนตร์ไทย พบว่า ลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับศิลป์ภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะเป็นทักษะรอง (Soft skill) อาทิเช่น ทักษะการเป็นผู้ร่วมงานกับผู้อื่นได้ดี มีความตรงต่อเวลา มีความเข้าใจเรื่องความงามทางศิลปะ มีรสนิยมที่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์

สำหรับการศึกษาบทบาทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพนั้น ยังไม่ได้มีผู้ใดทำการศึกษา แม้ว่าจะถือเป็นหนึ่งในตำแหน่งที่สำคัญมาก ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์และสื่อภาพเคลื่อนไหวอื่น ๆ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการศึกษาด้านวิชาการในวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสื่อบันเทิงไทยยังมีจำนวนน้อย ตามที่งานวิจัยของ นพดล อินทร์จันทร์ (2557) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า งานวิจัยด้านธุรกิจสื่อบันเทิงของไทย ยังมีอยู่อย่างจำกัดและขาดการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ รวมถึงบุคลากรในสายอาชีพนี้ยังขาดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งอาศัยเพียงประสบการณ์ส่วนบุคคลมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน ซึ่งจะทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงานระดับสากล

ด้วยเหตุที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาท องค์ประกอบ และลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้กำกับภาพ ทั้งทักษะหลักและทักษะรองที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคปัจจุบันในทิศทางที่เหมาะสม รวมทั้งเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเพื่อผลิตบัณฑิตที่จะออกไปเป็นผู้กำกับภาพให้ตรงกับตลาดแรงงานภาพยนตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลจากทั้งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกใช้ผู้กำกับภาพ และข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้กำกับภาพ เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานแบบองค์รวม

ส่วนแรกคือ การสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) เป็นเครื่องมือ มีกลุ่มประชากร คือ บุคลากรผู้สร้างสรรค์งาน

ภาพยนตร์ไทย ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการผลิตภาพยนตร์ในประเทศไทยในปัจจุบัน บุคลากรผู้สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลประเภทภาพเคลื่อนไหว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ ด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Tara Yamane (1967) ในกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยอ้างอิงข้อมูลจากจำนวนแรงงานสร้างสรรค์ของไทย ในสาขาภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ และการถ่ายภาพ ข้อมูล ณ ปี 2560 มีจำนวน 51,701 คน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน), 2560) และข้อมูลจาก The economic contribution of the film and TV Industries in Thailand in 2015 (2015) จำนวนประชากรเฉพาะด้านการผลิตภาพยนตร์และจัดจำหน่าย มีจำนวนอยู่ที่ 4 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนทั้งหมด คือ 2,300 คน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 242 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90

กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จากบุคลากรที่ผลิตงานภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลในช่วงที่เก็บข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้อำนวยการสร้าง
- 2) กลุ่มผู้กำกับภาพ
- 3) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ชื่นชอบงานด้านการสร้างสรรค์ภาพยนตร์และภาพเคลื่อนไหว

ทั้ง 3 กลุ่มได้ตัวอย่างทั้งสิ้น 243 คน เป็นกลุ่มผู้กำกับภาพยนตร์และผู้อำนวยการสร้าง 104 คน กลุ่มผู้กำกับภาพ 39 คน และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ชื่นชอบงานด้านการสร้างสรรค์ภาพ 100 คน

ส่วนที่สองคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่ต้องทำงานร่วมกับผู้กำกับภาพโดยตรง เช่น ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้อำนวยการสร้าง ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการผลิตภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครซีรีส์โฆษณา และสื่อภาพเคลื่อนไหวออนไลน์ในประเทศไทย ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5

ระดับ สร้างขึ้นจากการประมวลความคิด ทักษะต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ผู้วิจัยได้ออกแบบข้อคำถามสำหรับการสำรวจเป็น 2 ตอน โดยผ่านการประเมินและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 1: ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ในกองถ่ายทำภาพยนตร์

ตอนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) โดยกำหนดค่าความคิดเห็นตามระดับดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
 ระดับ 4 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
 ระดับ 3 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
 ระดับ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure questionnaire) ในลักษณะข้อคำถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลเชิงทัศนคติจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในด้านบทบาทหน้าที่และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีต่อผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย รวมทั้งสิ้น 13 ข้อ โดยมีประเด็นคำถาม เช่น ด้านความรู้ความสามารถของผู้กำกับภาพที่ดีและโดดเด่นกว่าผู้กำกับภาพทั่วไปคือสิ่งใด ปัจจัยในการเลือกผู้กำกับภาพมาร่วมงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ รูปแบบการทำงานของผู้กำกับภาพที่ผ่านมามีผลต่อการเลือกใช้ผู้กำกับภาพหรือไม่ อย่างไร และปัญหาในการทำงานกับผู้กำกับภาพที่พบเจอบ่อย และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงอย่างไร เป็นต้น

ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และวิธีเก็บข้อมูลจะเก็บโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตงานด้านภาพยนตร์และสื่อดิจิทัลในประเทศไทย คือ กลุ่มผู้กำกับ ผู้อำนวยการสร้าง กลุ่มผู้กำกับภาพ และกลุ่มผู้ชื่นชอบงานด้านการสร้างสรรค์ภาพ ในขณะที่ดำเนินการวิจัยช่วงระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ. 2565 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2565

การเก็บข้อมูลในส่วนการวิจัยเชิงสำรวจ คือ การแจกแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ไปยังกลุ่มผู้ทำงานใน

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ และกระจายแบบสอบถามในสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ และมีบุคลากรด้านภาพยนตร์อยู่เป็นจำนวนมาก

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงด้วยบุคคลและผู้เชี่ยวชาญ (Snowball Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงด้วยบุคคลและผู้เชี่ยวชาญ (Snowball Sampling) คือ การสุ่มเลือกตัวอย่างมา 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เช่น ผู้กำกับภาพยนตร์ และผู้อำนวยการสร้าง จากนั้นผู้ที่ได้รับการเลือกก็ทำการเสนอหรือคัดเลือกผู้คนที่ มีลักษณะใกล้เคียงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ที่มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละชุด ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งมีรูปแบบและรายละเอียดดังนี้

ในส่วนของแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยใช้วิธีประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามเกณฑ์ระดับ

ความคิดเห็น 5 ระดับ โดยค่าเฉลี่ยที่ออกมามีความหมายดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ระดับค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก

ระดับค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ระดับค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย

ระดับค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กระบวนการถอดเทป อ่านข้อมูล และจำแนกข้อมูลที่สัมพันธ์กับแนวคิดด้านทักษะหลักและทักษะรองในการทำงาน ด้านทักษะหลัก เช่น ความรู้ด้านภาพยนตร์และภาษาภาพยนตร์ ความรู้และทักษะด้านการถ่ายภาพ ความรู้ด้านศิลปะ และประสบการณ์ชมภาพยนตร์ที่หลากหลาย ด้านทักษะรอง เช่น ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะการคาดเดาความคิด และความต้องการของผู้อื่น ทักษะการบริหารจัดการและการวางแผนงาน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และทักษะความคิดสร้างสรรค์

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ผู้วิจัยแบ่งการสรุปผลออกเป็นสองส่วนคือ 1) สำรวจทัศนคติของกลุ่มผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในสาขาต่าง ๆ (ตารางที่ 1) และ 2) สำรวจทัศนคติของเฉพาะกลุ่มผู้ที่เป็นผู้กำกับภาพเท่านั้น (ตารางที่ 2) จากการสำรวจสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย จากการสำรวจทัศนคติของกลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในสาขาต่าง ๆ

ลักษณะอันพึงประสงค์	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	Mean	SD	Rank
1. การตรงต่อเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการตามขั้นตอนและช่วงเวลาต่าง ๆ ในการทำงาน	-	-	9 3.7%	50 20.6%	184 75.5%	4.7202	.52606	2
2. การบริหารจัดการเรื่องเวลากับกระบวนการในการสร้างสรรค์งานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ	-	-	13 5.3%	55 22.6%	175 72%	4.6667	.57496	4
3. เป็นผู้ที่สามารถทำงานได้ตามแผนงานและงบประมาณ	-	3 1.2%	24 9.9%	84 34.6%	132 54.3%	4.4198	.71923	10
4. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	-	1 0.4%	15 6.2%	81 33.3%	146 60.1%	4.5309	.63154	6
5. เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม	-	1 0.4%	4 1.6%	51 21%	187 77%	4.7449	.49868	1
6. การพัฒนาความสามารถในด้านการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและนำเสนอ / การสื่อสารภาษาไทยที่ดี	-	2 0.8%	48 19.8%	96 39.5%	97 39.9%	4.4986	.77317	8
7. การพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เท่าทันต่อยุคสมัย เพื่อใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์และการนำเสนอ	-	-	30 12.3%	83 34.2%	130 53.5%	4.4115	.70079	11
8. การพัฒนาเทคนิคในการบริหารจัดการ ประสานงาน และทักษะในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าด้วยความรู้ความสามารถ	-	-	12 4.9%	67 27.6%	164 67.5%	4.6255	.57826	5
9. เป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นในการทำงานตามสถานการณ์	-	4 1.6%	13 5.3%	86 35.4%	140 57.6%	4.4897	.67642	9
10.เป็นผู้ที่มีการวิเคราะห์ปัญหาจากการทำงานและผู้ร่วมงานเพื่อนำไปพัฒนาในการทำงานครั้งต่อไป	-	1 0.4%	14 5.8%	116 47.7%	112 46.1%	4.3951	.61682	12
11.เป็นผู้ที่มีความถนัดเฉพาะทาง ที่สอดคล้องกับองค์รวมของงานอย่างชัดเจน	-	-	33 13.6%	92 37.9%	118 48.6%	4.3498	.70789	14

ลักษณะอันพึงประสงค์	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	Mean	SD	Rank
12.เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการถ่ายทำภาพยนตร์ และการผลิตสื่อ	-	-	6 2.5%	64 26.3%	173 71.2%	4.6872	.51518	3
13.เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษา ภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับบทภาพยนตร์ได้	-	-	21 8.6%	77 31.7%	145 59.7%	4.5103	.65152	7
14.เป็นผู้ที่มีความรู้และรสนิยมทางศิลปะ	-	-	24 9.9%	109 44.9%	110 45.3%	4.3539	.65418	13
15.เป็นผู้ที่รับชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก	-	3 1.2%	49 20.2%	115 47.3%	76 31.1%	4.0864	.74741	15

ที่มา: ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566

คุณสมบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 5 อันดับแรกคือ การให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย 4.74 อันดับที่สองคือ การตรงต่อเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการตามขั้นตอนและช่วงเวลาต่าง ๆ ในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.72 อันดับที่สามคือ มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการถ่ายทำภาพยนตร์และการผลิตสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.68 อันดับที่สุดคือ การบริหารจัดการเรื่องเวลากับกระบวนการในการสร้างสรรค์งานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ย 4.66 และอันดับที่ห้าคือ การพัฒนา

เทคนิคในการบริหารจัดการ ประสานงาน และทักษะในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า ด้วยความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 4.62 ในส่วนที่คะแนนติดต่อกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ที่มีความสำคัญน้อยที่สุด อันดับแรก คือ เป็นคนดูหนังเยอะ มีค่าเฉลี่ย 4.08 อันดับที่สองคือ มีความถนัดเฉพาะทางที่สอดคล้องกับองค์รวมของงานอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 4.34 และอันดับที่สามคือ มีความรู้และรสนิยมทางศิลปะ มีค่าเฉลี่ย 4.35

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย จากการสำรวจทัศนคติเฉพาะของกลุ่มของผู้กำกับภาพ

ลักษณะอันพึงประสงค์	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	Mean	SD	Rank
1. การตรงต่อเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการตามขั้นตอนและช่วงเวลาต่าง ๆ ในการทำงาน	-	-	-	6 15.4%	33 64.6%	4.846	0.36	2
2. การบริหารจัดการเรื่องเวลากับกระบวนการในการสร้างสรรค์งานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ	-	-	-	12 30.8%	27 69.2%	4.692	0.467	4
3. เป็นผู้ที่มีสามารถทำงานได้ตามแผนงานและงบประมาณ	-	-	-	15 38.5%	24 61.5%	4.615	0.493	5

ลักษณะอันพึงประสงค์	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	Mean	SD	Rank
4. เป็นผู้ที่มิมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	-	-	3 7.7%	9 23.1%	27 69.2%	4.615	0.633	5
5. เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม	-	-	-	-	39 100%	5.00	0	1
6. การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารและนำเสนอ / การสื่อสารภาษาไทยที่ดี	-	-	6 15.4%	18 46.2%	15 38.5%	4.230	0.706	7
7. การพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เท่าทันต่อยุคสมัย เพื่อใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์และการนำเสนอ	-	-	9 23.1%	18 46.2%	12 30.8%	4.077	0.739	9
8. การพัฒนาเทคนิคในการบริหารจัดการ ประสานงาน และทักษะในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าด้วยความรู้ความสามารถ	-	-	-	12 30.8%	27 69.2%	4.692	0.468	4
9. เป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นในการทำงานตามสถานการณ์	-	-	-	15 38.5%	24 61.5%	4.615	0.493	5
10.เป็นผู้ที่มีการวิเคราะห์ปัญหาจากการทำงานและผู้ร่วมงานเพื่อนำไปพัฒนาในการทำงานครั้งต่อไป	-	-	3 7.7%	18 46.2%	18 46.2%	4.385	0.633	6
11.เป็นผู้ที่มีความถนัดเฉพาะทาง ที่สอดคล้องกับองค์รวมของงานอย่างชัดเจน	-	-	12 30.8%	9 23.1%	18 46.2%	4.154	0.875	8
12.เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการถ่ายทำภาพยนตร์ และการผลิตสื่อ	-	-	-	15 38.5%	24 61.5%	4.615	0.493	5
13.เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับบทภาพยนตร์ได้	-	-	-	9 23.1%	30 76.9%	4.769	0.427	3
14.เป็นผู้ที่มีความรู้และรสนิยมทางศิลปะ	-	-	9 23.0%	15 38.5%	15 38.5%	4.154	0.779	8
15.เป็นผู้ที่รับชมภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก	-	3 7.7%	12 30.8%	15 38.5%	9 23.1%	3.769	0.902	10

ที่มา: ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566

จากการสำรวจพบว่าในทัศนะคติเฉพาะผู้ที่มิอาชีพเป็นผู้กำกับภาพนั้น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ที่สำคัญที่สุดอันดับหนึ่งคือ การให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย 5.00 อันดับที่สองคือ การตรงต่อเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการตามขั้นตอนและช่วงเวลาต่างๆในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.84 และอันดับที่สาม คือ มีความสามารถในการใช้ภาษาภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับบทภาพยนตร์ มีค่าเฉลี่ย 4.76 ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่ผู้ที่มีอาชีพเป็นผู้กำกับภาพให้ความสำคัญ

น้อยที่สุด อันดับแรกคือ เป็นคนดูหนังเยอะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76 อันดับที่สองคือ การพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เท่าทันต่อยุคสมัย เพื่อใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์และการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ย 4.07 และอันดับที่สามคือ มีความถนัดเฉพาะทาง ที่สอดคล้องกับองค์กรรวมของงานอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.15

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทัศนะของผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้กำกับภาพพบว่า ผู้กำกับภาพควรจะ ต้องมีความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นอันสามารถแยกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความรู้และทักษะของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ความรู้และทักษะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย	
1. ทักษะหลัก (Hard skills)	ความรู้ด้านภาพยนตร์และภาษาภาพยนตร์
	ความรู้และทักษะการถ่ายภาพยนตร์ (Cinematography)
	ความรู้ทางศิลปะ
	ประสบการณ์การชมภาพยนตร์ที่หลากหลาย
	ความรู้และความถนัดเฉพาะทางที่สอดคล้องกับองค์กรรวมของงาน
2. ทักษะรอง (Soft skills)	ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล
	ทักษะการอ่านใจและทำความเข้าใจความต้องการของผู้อื่น
	ทักษะการบริหารจัดการและการวางแผนงาน
	ทักษะการทำงานเป็นทีม
	ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
	ทักษะความคิดสร้างสรรค์

ที่มา: ผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566

1. ทักษะหลัก (Hard skills)

1.1 ความรู้ทางด้านภาพยนตร์และภาษาภาพยนตร์

ความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับภาพยนตร์ และการเล่าเรื่องด้วยภาษาภาพยนตร์เป็นสิ่งที่ผู้กำกับภาพจำเป็นต้องมี เพราะหน้าที่ของผู้กำกับภาพคือการสร้างสรรค์ภาพเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและความหมายตามที่ผู้กำกับภาพต้องการ หากขาดความรู้พื้นฐานเหล่านี้ผู้กำกับภาพก็ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้กำกับภาพจะต้องมีความเข้าใจในเรื่อง ขนาดภาพ มุมมองภาพ การเคลื่อนไหวกล้อง มุมกล้อง แสง เงา สี องค์ประกอบภาพ การตัดต่อ ฯลฯ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้าง

หรือถ่ายทอดความหมายต่าง ๆ ด้วยภาพไปสู่ผู้ชม

“...ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระยะภาพ มุมมอง มุมกล้อง อันนี้ทุกคนควรจะต้องมี จำเป็นเพราะมันเป็นพื้นฐานที่ต้องคุยกับผู้กำกับ ถ้าไม่รู้ตรงนี้ก็สื่อสารยาก...” (สมศักดิ์มิตรไมตรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

1.2 ความรู้และทักษะการถ่ายภาพยนตร์

ทักษะนี้เป็นทักษะหลักของผู้กำกับภาพ และเป็นความรับผิดชอบโดยตรงเพราะผู้กำกับภาพมีหน้าที่ต้องบันทึกภาพเหตุการณ์ที่อยู่หน้ากล้องออกมาให้ได้อย่างที่ผู้กำกับต้องการ ผู้กำกับภาพต้องมีความรู้เกี่ยวกับ

เครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดที่ใช้ในการถ่ายภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็น กล้องถ่ายภาพยนตร์ เลนส์ อุปกรณ์ประกอบต่างๆ และ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการแสง ทั้งแสงในธรรมชาติ แสงประดิษฐ์ และเข้าใจเรื่องการบันทึกภาพ การตั้งค่าอุปกรณ์ ต่างๆ เพื่อให้ได้ภาพออกมาที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง เอาไว้

“...(ผู้กำกับภาพ) ควรจะมีความรู้เรื่องการใช้อุปกรณ์ ต่าง ๆ การใช้กล้อง การใช้เลนส์ ซึ่งเป็นทักษะที่ DP ต้องมีสูงอยู่แล้ว ในการใช้อุปกรณ์มาเล่าเรื่องเป็น ภาพ ความเก่งในการใช้อุปกรณ์เรื่องภาพ เรื่องการ จัดแสงเพื่อที่จะสร้างสิ่งที่ต้องการออกมาให้เป็น ความจริง...” สัมภาษณ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

1.3 ความรู้ทางศิลปะ

ผู้กำกับภาพต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้าน ศิลปะและสุนทรียศาสตร์ รู้ว่าสิ่งใดงามและสิ่งนั้นงามเพราะ เหตุใดนอกจากนั้นยังต้องมีความรู้พื้นฐานทางทัศนศิลป์ (Visual art) ไม่ว่าจะเป็นการจัดองค์ประกอบภาพ เช่น เส้น รูปร่าง รูปทรง แสงและเงา บริณณว่าง ขนาด สัดส่วน ทฤษฎี สี ฯลฯ อย่างเชี่ยวชาญจนสามารถนำความรู้นั้นไปสร้างงาน ที่มีความงามได้

“...ผู้กำกับภาพควรเสพสื่อศิลปะให้กับตัวเองอยู่ เสมอ ซึ่งโดยส่วนตัว (คุณสิทธิพงษ์ กองทอง) เสพ งานศิลป์หลายอย่าง เช่น คอนเสิร์ต หรืออ่านหนังสือ เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และนำไปต่อยอดได้ใน อนาคต ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกเก็บอยู่ในลิ้นชัก เมื่อเจอ โจทย์บางอย่างในงานภาพยนตร์ ก็สามารถนำสิ่ง เหล่านั้นมาใช้ได้...” (สิทธิพงษ์ กองทอง, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 5 ธันวาคม 2564)

1.4 การรู้จักภาพยนตร์ที่แตกต่างหลากหลาย

การชมภาพยนตร์ที่มากและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์บันเทิงทั่วไป ภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศ ภาพยนตร์นอกกระแส ภาพยนตร์สั้น มิวสิควิดีโอ โฆษณา หรือแม้แต่คลิปวิดีโอต่าง ๆ เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้กำกับ ภาพต้องมี เพราะการที่ได้เห็นได้รู้จักภาพยนตร์มากมายจะ ช่วยเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานของตนเอง อีกทั้งยังช่วยในการสื่อสารกับทั้งผู้กำกับและทีมงานอีกด้วย เพราะในการทำงานจริงผู้กำกับและทีมงานมักจะอ้างอิงถึง

ภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายกับ สิ่งที่เราต้องการให้ผลงานของตนถูกสร้างออกมา การ ที่ทั้งผู้กำกับภาพและผู้กำกับหรือทีมงานอื่น ๆ รู้จัก ภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน รู้ว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นมีลักษณะ อย่างไร ย่อมช่วยให้เข้าใจสิ่งที่ต้องการให้ผลงานออกมาเป็น ได้ตรงกัน

“...DP (ผู้กำกับภาพ) ที่ดีต้องเสพงานที่หลากหลาย และเยอะ เวลาผู้กำกับหรือคนอื่นพูดนะจะได้ reference ในหัวรู้ว่า อ้อ ที่เขาพูดมันคือเรื่องนี้นะ คือภาพแบบนี้มันเหมือนมีของอยู่ในลิ้นชักในหัว พอเราพูดถึง เขาก็แค่เอาออกมามันก็เหมือนเราเปิด เอาออกมาจากลิ้นชัก ทำให้เข้าใจตัวงานได้เร็ว...” (สิทธิพงษ์ กองทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 ธันวาคม 2564)

1.5 ความรู้และความถนัดเฉพาะทางที่ สอดคล้องกับองค์รวมของงาน

ความรู้ด้านเทคนิคการถ่ายทำภาพยนตร์มี มากมายหลากหลายเทคนิควิธีการ ความรู้และความถนัด เฉพาะทาง เป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะทำให้ผู้กำกับหรือผู้อำนวยการ สร้างเลือกผู้กำกับภาพมาร่วมงาน ตัวอย่างเช่น การถ่าย ทำด้วยเทคนิคพิเศษ (Special effect) จำเป็นต้องอาศัยทักษะ และประสบการณ์เฉพาะทางของผู้กำกับภาพมาช่วยเสริม ให้การถ่ายทำสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งจะพบเห็นได้มากใน กระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณาที่มีความแตกต่าง หลากหลายด้านเทคนิคมากกว่าการถ่ายทำภาพยนตร์แบบอื่น ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ที่เน้นการนำเสนอภาพสีผิวของนักแสดง การถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณาเกี่ยวกับเส้นผม หรือการถ่ายทำ ภาพยนตร์เกี่ยวกับยานยนต์ ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยความรู้ และความถนัดเฉพาะทางของผู้กำกับภาพทั้งสิ้น

“...ผู้กำกับต้องการผู้กำกับภาพที่ถ่ายสวย ทุกคนถ่ายสวยหมด แต่ผู้กำกับภาพคนนั้นถ่ายแล้วเข้า กับเรื่องราวได้หรือไม่ งานของผู้กำกับภาพต้องรับใช้ เนื้อเรื่อง ตัวอย่างเช่นภาพยนตร์เรื่อง คนทรงผี (เข้า ฉายในปี ค.ศ.2020) ในงานด้านออกแบบงานสร้าง (Production design) จะใช้แสงเทียน แสงตะเกียง เป็นส่วนใหญ่ มีการคุมโทนสีของเสื้อผ้า และฉากที่ กำหนดไว้ รวมถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกใส่ไว้ในซีน เช่น ในฉากที่ตัวละครนั่งอยู่ในโกศสายสัญญาณ ผู้กำกับภาพ

จะเล่าเรื่องออกมาด้วยภาพอย่างไร ให้เรื่องราวที่เขียนไว้ ถูกถ่ายทอดออกมาให้เล่าเรื่องได้...” (อาทิตย อาริยวงศ์ษา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 สิงหาคม 2564)

2. ทักษะรอง (Soft skills)

2.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล

งานสร้างสรรค์ภาพยนตร์เป็นงานที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตัวคนเดียว การสร้างภาพยนตร์หนึ่งเรื่องต้องใช้ทีมงานจำนวนมากร่วมมือกันทำหน้าที่ของตนเพื่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ แต่ละคนต่างใช้ความรู้และทักษะที่แตกต่างกันมาทำให้งานนั้นลุล่วงเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้กำกับภาพต้องสื่อสารกับผู้กำกับภาพยนตร์เพื่อจะได้สร้างสรรค์งานออกมาตามจินตนาการของผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้กำกับภาพต้องรู้จักฟัง ในขณะเดียวกันก็ต้องสั่งการให้ทีมงานฝ่ายกล้องที่อยู่ภายใต้การควบคุมของตนรับทราบว่าจะต้องทำอะไร ต้องรู้จักที่จะสื่อสารไม่ให้เกิดความรู้สึกในแง่ลบ ทั้งนี้เพราะการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ย่อมต้องมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ผู้กำกับภาพต้องมีวิธีสื่อสารที่ถนอมน้ำใจ ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ในแง่ลบขึ้นโดยไม่จำเป็น

“...เรื่องการติดต่อการสื่อสาร บางทีเราอยากได้ตรงนี้ แต่ว่าเราไม่รู้จักรักประณีตประนอม ไม่มีการต่อรอง จะเอาอย่างนี้เลย บางทีมันก็ต้องมีการพูดกัน เพราะการถ่ายหนังเป็นงานกลุ่ม หนึ่งมันจะประกอบกรหลายอย่าง เช่นภาพ เสียง นักแสดง ชุด แต่งหน้า ทำผม สถานที่ มันเยอะมากเลย สิ่งที่จะทำให้มันเกี่ยวกับทั้งหมดให้มันไปด้วยกันได้เนี่ย ก็คือเรื่องการสื่อสาร...” (กิตเดช เกตทินทะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

2.2 ทักษะการอ่านใจและทำความเข้าใจความต้องการของผู้อื่น

ผู้กำกับภาพมีหน้าที่ต้องศึกษาบทภาพยนตร์และรับโจทย์จากผู้กำกับว่าในงานชิ้นนั้นภาพจะต้องมีลักษณะ บรรยากาศและอารมณ์อย่างไร สิ่งเหล่านี้บ่อยครั้งจะเป็นเรื่องที่มีความเป็นนามธรรมสูง ดังนั้นผู้กำกับภาพจะต้องพยายามคาดเดาว่าสิ่งที่ผู้กำกับต้องการนั้นเป็นอย่างไร ผู้กำกับภาพต้องเรียนรู้จากการพูดคุย การศึกษางานชิ้นก่อนหน้าของผู้กำกับ หรือบางครั้งการมีประสบการณ์ใน

การชมภาพยนตร์มากและหลากหลายสามารถช่วยในการนี้ได้ เช่นการอ้างอิงถึงภาพยนตร์เรื่องอื่นที่มีอยู่แล้วและมีความใกล้เคียงกันงานที่ต้องการจะสร้าง ซึ่งทั้งผู้กำกับภาพและผู้กำกับต่างเคยผ่านตามา ย่อมช่วยให้ผู้กำกับภาพมีภาพที่ต้องและตรงกับสิ่งที่อยู่ในจินตนาการของผู้กำกับได้

“...มันเกี่ยวกับ Skill การอ่านใจคนด้วยว่า เขาต้องการอย่างนี้ มันมีวิธีไหนบ้างที่จะทำให้ได้... บางคนเหมือนเขาไม่ get หรือเข้าใจไปคนละแบบ... ผู้กำกับจะเป็นคนดันเรื่อง DP จะต้องแปลสิ่งที่ผู้กำกับคิดในหัวออกมาเป็นภาพให้ได้ ไม่รู้จะวิธีไหนก็แล้วแต่ ดังนั้น DP ที่ดีนั้นจะต้องลึกเข้าไปในความรู้สึกของผู้กำกับด้วยว่าสิ่งที่เขาพูดนี้ เขาอยากได้อะไรกันแน่” (กิตเดช เกตทินทะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

2.3 ทักษะการบริหารจัดการและการวางแผนงาน

ด้านภาพยนตร์เป็นงานที่ดำเนินไปภายใต้ข้อจำกัดจำนวนมาก เช่นข้อจำกัดทางด้านเวลา ข้อจำกัดด้านงบประมาณและข้อจำกัดด้านทรัพยากร ผู้กำกับภาพต้องสร้างสรรค์ผลงานตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย ให้ออกมามีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้ ผู้กำกับภาพต้องตัดสินใจ (ร่วมกันกับผู้กำกับและผู้อำนวยการสร้าง) เลือกอุปกรณ์ในการถ่ายทำและทีมงานในฝ่ายของผู้กำกับภาพที่เหมาะสมกับข้อจำกัดและความต้องการที่มี และต้องเป็นผู้ควบคุมและสั่งการทีมงานในส่วนของตน ดังนั้นทักษะในการวางแผนการทำงานและทักษะการบริหารจัดการให้งานดำเนินไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงสำคัญอย่างยิ่ง ผู้กำกับภาพต้องวางแผนล่วงหน้าว่าในแต่ละวันจะต้องถ่ายทำอะไร ในช่วงเวลาใด จะถ่ายฉากไหนก่อนฉากไหนหลังเพื่อให้ประหยัดเวลามากที่สุด ต้องใช้อุปกรณ์อะไร ทีมงานแต่ละคนจะต้องทำอะไร สิ่งเหล่านี้ต้องถูกคิดไว้ล่วงหน้าอย่างละเอียด และเมื่อถึงเวลาปฏิบัติจริง ผู้กำกับภาพจะต้องคอยสั่งการ สังเกต และควบคุมให้ทุกอย่างดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

“...การทำงานในกองที่อาจจะต้องมีความกดดันจากข้อจำกัดต่างๆ DP จะเป็นหน่วยหนึ่ง ดังนั้นเขาต้องสามารถสื่อสารระหว่างผู้กำกับกับ DP และทีมของเขา ต้องสามารถไป control หน่วยย่อยของเขาไป run งานให้ได้ตามที่ต้องการ ซึ่งมันก็มีการจำกัดด้วย

เวลา ด้วยงบประมาณ ดังนั้นเขาก็ต้องมีความสามารถในการจัดการที่เก่งเหมือนกัน...” (เกียรติ ศงสนันท์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

“มีผู้กำกับภาพคนนึง มันมอง budget ได้ด้วย จะแบ่งไฟ แบ่ง shot ต่าง ๆ ให้มันอยู่ในงบได้อย่างไร แล้ว style ก็ใช้ได้ด้วยนะ เจ๋งเลย...มันสำคัญในยุคนั้น... บางที reel ไม่สวยแต่บริหารดี communicate ได้ก็ใช้ได้” (ณัฐเดช พูลสวัสดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, วันที่ 15 สิงหาคม 2565)

2.4 ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ในระหว่างการถ่ายทำ ผู้กำกับภาพจะต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ตลอดเวลา ถึงแม้จะได้มีการวางแผนไว้ก่อนหน้าเป็นอย่างดี แต่เมื่อออกไปถ่ายทำจริงก็มักจะพบกับสิ่งที่ไม่คาดคิดหรือสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของผู้กำกับภาพ เช่น ฝนตก อุบัติเหตุ หรือการเจ็บป่วยของนักแสดง ผู้กำกับภาพต้องสามารถจัดการกับปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเหล่านี้ให้ได้ การเตรียมแผนการสำรองหรืออุปกรณ์สำรองไว้ การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน การมีจุดนิมิตและเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ผู้กำกับภาพจะต้องสั่งสมไว้จากประสบการณ์ทำงานของตน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีเขียนไว้ในตำรา แต่เป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานจริง

“...ปัญหามีตลอดกาล ไม่มีอะไรได้อย่างใจ กองถ่ายมันมีตลอด ต้องยืดหยุ่นนะ มันไม่ได้อย่างที่คิดว่าจะมาตามแผนหรอก ผู้กำกับเจอกับเอเจซีชีวิตก็ลำบากอยู่แล้ว ไอ้เนี่ย (ผู้กำกับภาพ) มาถึงก็บอกไม่ได้มันต้องอย่างนั้นอย่างนี้ แบบนี้ก็แย่...” (ณัฐเดช พูลสวัสดิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, วันที่ 15 สิงหาคม 2565)

1.5 ทักษะการทำงานเป็นทีม

ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งต้องอาศัยบุคลากรมากมายในการผลิต บางเรื่องอาจต้องอาศัยทีมงานเป็นร้อย ๆ คน โดยแต่ละคนจะรับผิดชอบงานในส่วนที่ตนเองมีทักษะและความเชี่ยวชาญ ผู้กำกับภาพมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้กำกับและผู้อำนวยการสร้างให้บรรลุโดยประสานงานกับทีมงานอื่น ๆ ผู้กำกับภาพอยู่ในฐานะของทีมงานที่สำคัญ (Keyman) ซึ่งมีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องสำคัญหลายอย่างได้ด้วยตัวเอง นอกจากนั้นความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้กำกับภาพมักจะมีอิทธิพลต่อทีมงานส่วนอื่น ๆ หรือแม้แต่ผู้กำกับภาพยนตร์

ด้วย ในอีกด้านหนึ่งผู้กำกับภาพก็ต้องเป็นหัวหน้าของทีมงานกล้อง (Camera department) ผู้กำกับภาพจะต้องคอยสั่งงานให้ทีมงานของตนให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นผลงานออกมา ในการทำงานเป็นทีมนั้น ผู้กำกับภาพจะต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี และรับผิดชอบทำงานให้ลุล่วง ต้องรู้จักมอบหมายและติดตามงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ไปก้าวก่ายทีมงานส่วนอื่น ๆ

“...ผู้กำกับภาพต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวงานและทีมงาน รับผิดชอบทีมงานก็คือรู้ว่าเราจะต้องทำอะไร เพื่อจะให้คนอื่นไปทำอะไรต่อ (ผู้กำกับภาพ) อาจจะเป็นต้นสาย คนอื่นก็จะรอข้างภาพบอกว่าจะถ่ายแบบนั้นแบบนี้ คือถ้าช่างภาพเอ้อระเหย ยังไม่ตัดสินใจ ซ้ำหรืออะไรอย่างนี้ ทุกอย่างมันก็จะเหมือนเข้าไปหมดแล้วไปเบียดส่วนอื่น ๆ...” (กิตติเดช เกตทินทะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

1.6 ทักษะการคิดสร้างสรรค์

งานถ่ายภาพในภาพยนตร์จัดได้ว่าเป็นงานศิลปะ หัวใจสำคัญของศิลปะประการหนึ่งคือความคิดสร้างสรรค์ ผู้กำกับภาพที่ดีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานให้ออกมามีความแปลกใหม่และพิเศษ นอกจากนั้นแล้วในการทำงานและการแก้ปัญหาต่างๆ ผู้กำกับภาพก็ควรจะมี ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ผู้กำกับภาพที่โดดเด่นมักจะเป็นผู้กำกับภาพที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง สามารถสร้างงานที่มีเอกลักษณ์และแสดงออกถึงตัวตนของผู้กำกับภาพได้ แต่ก็ไม่ไปบดบังตัวภาพยนตร์โดยรวมด้วย

“...DP ที่ดีก็ต้อง.. ถ้าเราดูงานของ DP เก่ง ๆ เขาก็จะต้องมี เอกลักษณ์ มีเสน่ห์หรือมีเอกลักษณ์ หรือมีอะไรบางอย่างที่เป็นตัวตนของเขา แต่ก็ต้องไม่บดบังหนัง DP ที่มีความสามารถ จะสามารถมีลายเซ็นของตัวเองที่อยู่ในหนังของคนอื่นได้...” (เกียรติ ศงสนันท์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

จากผลการศึกษาลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย จากทั้งผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสำรวจต่างเห็นตรงกันว่า คุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่สุดคือความรู้และทักษะในด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinematography) และการ

ผลิตสื่อ ทั้งนี้เพราะความรู้และทักษะในการถ่ายทำภาพยนตร์นั้นเป็นคุณสมบัติที่ไม่อาจขาดได้เลยสำหรับผู้กำกับภาพ เพราะผู้กำกับภาพต้องรับผิดชอบในการสร้างภาพออกมาให้ได้ตามที่ผู้กำกับภาพยนตร์ต้องการ การสร้างอารมณ์และบรรยากาศของภาพให้สอดคล้องกับบทภาพยนตร์ ด้วยการควบคุมกล้อง เลนส์ ขนาดภาพ การเคลื่อนกล้อง การจัดแสงและองค์ประกอบภาพอื่น ๆ รวมทั้งการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ทางด้านภาพที่มีคุณภาพ มีสุนทรีย์ ตามที่ผู้กำกับและผู้ว่าจ้างต้องการ ผู้กำกับภาพจึงจำเป็นต้องมีความรู้ทั้งทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับการถ่ายภาพที่ทีมงานในตำแหน่งอื่น ๆ ไม่มี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ถัดมาของผู้กำกับภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยคือ การตรงต่อเวลาโดยสัมพันธ์กับกระบวนการตามขั้นตอนและช่วงเวลาต่าง ๆ ในการทำงาน และการบริหารจัดการเรื่องเวลากับกระบวนการในการสร้างสรรค์งานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ ผู้กำกับภาพที่ดีต้องสามารถทำงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพในเวลาที่กำหนดและตามแผนงานที่ได้วางไว้กับทีมงาน ทั้งนี้เพราะเวลาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างภาพยนตร์ ยิ่งใช้เวลามากก็ยิ่งทำให้ต้องใช้งบประมาณมากตามไปด้วย การสร้างภาพยนตร์นั้นเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ มากมายที่ต้องดำเนินต่อเนื่องกันไปเป็นห่วงโซ่ ถ้าขั้นตอนก่อนหน้าไม่เป็นไปตามเวลาที่ตั้งไว้ ขั้นตอนถัดไปย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้กำกับภาพไม่สามารถบริหารจัดการเรื่องเวลาได้ ย่อมส่งผลให้งานทั้งหมดต้องช้าออกไปด้วยเช่นกัน อันจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมทั้งหมด

การให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องการตรงต่อเวลานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาบุคคลกรในสายงานใกล้เคียงกันอย่างงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาบทบาทและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับศิลป์ในภาพยนตร์ไทย” ของ นพดล อินทรจันทร์ (2558) และ “การศึกษาทักษะต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของนักแสดงและผู้กำกับการแสดงละครโทรทัศน์” ของ พงษ์ธิ์ ศุภเศรษฐศิริ (2544) ที่ต่างก็พบว่าตรงต่อเวลาเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่สำคัญมาก

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในลำดับถัดมาคือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีความซับซ้อนกระบวนการในการผลิตต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก

ผู้กำกับภาพไม่สามารถจะทำงานให้บรรลุผลได้ด้วยตัวคนเดียวแต่ต้องอาศัยผู้ร่วมงานเป็นจำนวนมาก ผู้กำกับภาพต้องมีปฏิสัมพันธ์กับทีมงานต่าง ๆ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1) ทีมงานที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้กำกับภาพ เช่น ผู้กำกับ ผู้อำนวยการสร้าง ฯลฯ ซึ่งผู้กำกับภาพมีหน้าที่ต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเหล่านั้น ต้องมีการสื่อสารถึงเป้าหมายของงานขั้นสุดท้าย ต้องมีการประสานงานเพื่อให้งานลุล่วง 2) ทีมงานที่อยู่ภายใต้การควบคุมและความรับผิดชอบของผู้กำกับภาพ เช่น ผู้ควบคุมกล้อง ผู้ช่วยช่างภาพ ผู้ออกแบบแสง ผู้ควบคุมอุปกรณ์เคลื่อนกล้อง ฯลฯ ซึ่งจะต้องรับคำสั่งจากผู้กำกับภาพไปปฏิบัติอีกทอดหนึ่ง เป็นเสมือนมือไม้ของผู้กำกับภาพ ในการทำงานรวมกันเหล่านี้ มนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ผู้กำกับภาพจะต้องรู้จักวิธีการสื่อสารที่ดี ชัดเจน และไม่สร้างความบาดหมางให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติของ นพดล อินทรจันทร์ (2558) ที่พบว่า ลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับศิลป์ในงานภาพยนตร์ จะต้องมีความรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

สำหรับทักษะของผู้ที่เป็นผู้กำกับภาพเองที่มองต่างออกไปจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่นในประเด็นที่ว่า คุณลักษณะที่สำคัญที่สุดของผู้กำกับภาพคือ มีความสามารถในการใช้ภาษาภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับบทภาพยนตร์ได้ (ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มอื่นเห็นว่า การมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในด้านการถ่ายทำภาพยนตร์ และการผลิตสื่อ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้กำกับภาพมีทักษะว่าผู้กำกับภาพทุกคนล้วนต้องมีทักษะในด้านการถ่ายทำภาพยนตร์อยู่แล้ว แต่สิ่งที่ทำให้ผู้กำกับภาพมีความโดดเด่นแตกต่างจากผู้กำกับภาพคนอื่นคือความสามารถในการใช้ภาษาภาพยนตร์มาเล่าเรื่องราวได้อย่างมีลีลาและเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการกำกับภาพของ Paul Wheeler (2005) ผู้กำกับภาพชาวอังกฤษที่นิยามว่า ผู้กำกับภาพมีบทบาทหลักคือการสร้างสรรค์ภาพที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกของภาพยนตร์ ด้วยการใช้แสงและควบคุมแสง ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากที่สุด รวมไปถึงควบคุมการเล่าเรื่องด้วยภาพอันจะมีผลต่อการรับรู้แก่นความคิดและความรู้สึกในภาพยนตร์ของผู้ชม

ในประเทศที่มีสภาพแรงงานด้านภาพยนตร์มีระบบการจัดการที่ดี ผู้กำกับภาพจะมีบทบาทหน้าที่เฉพาะทางที่สำคัญคือเป็นผู้เล่าเรื่องด้วยภาพจากบทภาพยนตร์ร่วม

กับผู้กำกับ โดยที่ผู้กำกับภาพมีบทบาทความเป็นศิลปินผู้วาดภาพด้วยแสงและการเคลื่อนไหว และจะมีผู้ควบคุมกล้องมาทำหน้าที่ในด้านทักษะการถ่ายทำภาพยนตร์ อันหมายถึงการควบคุมกล้องโดยเฉพาะ แต่ในบริบทการทำงานด้านภาพยนตร์ในอุตสาหกรรมไทย ผู้กำกับภาพยังมักถูกมองและให้บทบาทเป็นผู้ควบคุมกล้อง ควบคุมแสง ให้ได้ตามความคิดและความต้องการในการเล่าเรื่องของผู้กำกับ รวมถึงการทำงานให้ได้ตามกรอบเวลาและงบประมาณของผู้อำนวยการสร้างด้วย ซึ่งสะท้อนได้จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มผู้มีอำนาจในการเลือกผู้กำกับภาพยังคงมองหาผู้กำกับภาพที่ตอบสนองความต้องการในด้านทักษะการผลิตและการถ่ายทำภาพยนตร์เท่านั้น แต่ไม่ได้มองหาผู้กำกับภาพที่มีลักษณะของความเป็นศิลปิน ที่มีบทบาทเทียบเท่ากับผู้กำกับภาพยนตร์ ซึ่งแตกต่างจากอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศโลกที่หนึ่งอย่างสิ้นเชิง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาแรงงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพในสาขาผู้กำกับภาพ การพัฒนาทักษะรอง (Soft skills) เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งหย่อนไปกว่าทักษะหลัก (Hard skill) ดังนั้นผู้ประกอบการอาชีพด้านนี้ทุกคน ไม่เฉพาะผู้กำกับภาพควรเรียนรู้และฝึกฝนทักษะรอง

เอกสารอ้างอิง

- นพดล อินทร์จันทร์. (2558). การศึกษาบทบาทและลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้กำกับศิลป์ในภาพยนตร์ไทย. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 16(1 (31)), 57-67.
- นพดล อินทร์จันทร์. (2557). ภาพยนตร์ไทยในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 2(2), 6-13.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2552). *ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พับลิค บุเคอรี.
- ประวิทย์ แต่งอักษร. (2551). *มาทำหนังกันเถอะ (ฉบับตัดต่อใหม่)*. กรุงเทพฯ : Bioscope ไบโอสโคป พลัส.
- ปรวัน แพทยานนท์. (2560). การศึกษาบทบาทและทัศนคติต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ฝึกนักแสดงภาพยนตร์. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 5(2), 168-175.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2544). *การศึกษาทัศนคติต่อลักษณะอันพึงประสงค์ของนักแสดงและผู้กำกับการแสดงละครโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2560). *จำนวนแรงงานสร้างสรรค์ของไทย*. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2565. จาก: <https://www.cea.or.th/th/single-statistic/creative-workforce>

เหล่านี้ เพราะจะเป็นประโยชน์ในการทำงานเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านภาพยนตร์ในระดับอุดมศึกษา ในการเรียนการสอนทางด้านการถ่ายภาพและตำแหน่งอื่น ๆ ในงานภาพยนตร์ ส่วนใหญ่จะสอนเรื่องทางเทคนิคและเรื่องเกี่ยวกับภาพยนตร์ซึ่งเป็นที่ทักษะหลัก (Hard skill) แต่ในส่วนของทักษะรอง (Soft skill) กลับไม่ได้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาจะได้เรียนรู้ทักษะเหล่านี้จากการลองผิดลองถูกและการลงมือปฏิบัติจริงด้วยการทำโครงการเป็นกลุ่มในรายวิชาหรือการทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรการศึกษาทางด้านภาพยนตร์ในสถาบันต่างๆ ควรบรรจุความรู้และทักษะรอง ไม่ว่าจะเป็น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฯลฯ จะช่วยให้นักศึกษาที่จบออกไปมีความพร้อมในการทำงานและมีทักษะครบตามที่ผู้ว่าจ้างงานในอนาคตคาดหวังไว้

ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ งานวิจัยด้านการถ่ายภาพยนตร์หรือที่เกี่ยวข้องการทำงานของนักกำกับภาพในประเทศไทยยังแทบไม่มี หรือถ้ามีก็จะเป็นงานวิจัยในเชิงภาพยนตร์ศึกษา (Film studies) ที่ให้ความสนใจวิเคราะห์ภาพในฐานะตัวบท (Text) มากกว่า ในประเทศไทยทุกวันนี้ยังมีช่องว่างทางความรู้ให้ทำงานวิจัยในด้านนี้ได้อีกมาก ทั้งในลักษณะของการถอดบทเรียนจากผู้กำกับภาพชาวไทยที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับและได้รางวัลระดับชาติและนานาชาติ

- Brown, B. (2017). *Cinematography: Theory and Practice: Image Making for Cinematographers and Directors*. London, United Kingdom: Taylor & Francis Ltd.
- Landau, D. (2015). *Lighting for Cinematography: A Practical Guide to the Art and Craft of Lighting for the Moving Image*. New York, United States: Bloomsbury Publishing PLC.
- Oxford Economics. (2015). *The economic contribution of the film and TV Industries in Thailand in 2015*. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2565, จาก. https://www.mpa-apac.org/wp-content/uploads/2018/05/MPAA_Thailand_2015_WEB.pdf
- Wheeler, P. (2005). *Practical Cinematography*. United Kingdom: Focal Press.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed.*, New York: Harper and Row.